Social Welfare Quarterly, Vol 25, Summer 2025, No 97

اثربخشی مداخلات مددکاری گروهی با روش آموزشی-مشاوره‌ای بر تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق

۱. فرهاد خدادادزاده
کارشناس‌ارشد مددکاری اجتماعی، مؤسسه آموزش عالی حکمت رضوی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول)
<Khodadadzade.farhad@gmail.com>

۲. قاسم قجاوند
دکتر مددکاری اجتماعی، مؤسسه آموزش عالی حکمت رضوی، مشهد، ایران.

۳. جعفر طالبیان‌شریف
دکتر روانشناسی، گروه روانشناسی، مؤسسه آموزش عالی حکمت رضوی، مشهد، ایران.

۴. امیرعلی حسن‌زاده
دانشجوی کارشناسی ارشد مددکاری اجتماعی کودک و نوجوان، گروه آموزشی مددکاری اجتماعی، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران.

واژه‌های کلیدی:
تاب‌آوری، سازگاری اجتماعی، طلاق، مددکاری گروهی، آموزشی - مشاوره‌ای.

تاریخ دریافت: *۱۴۰۳/۰۴/۳۱*

تاریخ پذیرش: *۱۴۰۴/۰۲/۰۱*

مقدمه: *طلاق یکی از مسائل اجتماعی مهم است که می‌تواند پیامدهای روانی و اجتماعی گسترده‌ای برای زنان داشته باشد. کاهش تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی ازجمله مشکلاتی است که زنان در معرض طلاق با آن مواجه می‌شوند. پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی مداخلات مددکاری گروهی با روش آموزشی-مشاوره‌ای بر تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان متقاضی طلاق در شهر مشهد انجام شد.*

روش: *این مطالعه از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون و گروه کنترل بود. نمونه شامل ۳۰ زن متقاضی طلاق مراجعه‌کننده به کلینیک مددکاری اجتماعی طلوع در شهر مشهد بود که به‌صورت هدفمند انتخاب و به‌طور تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل (هر گروه ۱۵ نفر) گماشته شدند. گروه آزمایش در ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای مداخلات مددکاری گروهی مبتنی بر پروتکل شناختی-رفتاری بک (۲۰۱۱) را دریافت کرد. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس تاب‌آوری کانر-دیویدسون (۲۰۰۳) و مقیاس سازگاری اجتماعی بل (۱۹۶۱) بود. داده‌ها با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس چندمتغیره (MANCOVA) تحلیل شدند.*

یافته‌ها: *یافته‌های تحقیق نشان داد که بین دو گروه ازلحاظ معناداری مؤلفه‌های تاب‌آوری فقط در مؤلفه‌های تصور از شایستگی فردی، پذیرش مثبت تغییر و کنترل تفاوت معنادار وجود دارد. لذا مداخلات مددکاری گروهی توانسته است تصور از شایستگی فردی، پذیرش مثبت و کنترل زنان در معرض طلاق را افزایش دهد. هم‌چنین بین دو گروه ازلحاظ معناداری مؤلفه‌های سازگاری در سطح مؤلفه‌های موردمطالعه تفاوت معنادار وجود دارد. بنابراین مداخلات مددکاری گروهی توانسته است ابعاد سازگاری زنان در معرض طلاق را افزایش دهد.*

بحث: *با توجه به اثربخشی مداخله مددکاری گروهی با روش آموزشی-مشاوره‌ای بر بهبود تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق، این مداخلات می‌تواند به‌عنوان رویکرد مداخلاتی برای زوجین در کلینیکهای مددکاری اجتماعی و مراکز مشاوره و روان‌شناسی مورداستفاده قرار گیرد.*

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

Social Welfare Quarterly, Vol 25, Summer 2025, No 97

The Effectiveness of Group Social Work Interventions Using an Educational-Counseling Approach on Resilience and Social Adaptation in Women at Risk of Divorce

1- Farhad Khodadadzadeh
M.A. in Social Work Degree, Hekmat Razavi Institute of Higher Education, Mashhad, Iran. (Corresponding author), <khodadadzade.farhad@gmail.com>

2- Ghasem Ghojavand
Ph.D. in Social Work, Department of Social Work, Hekmat Razavi Institute of Higher Education, Khorasan Razavi, Mashhad, Iran.

3- Jafar Talebian Sharif
Ph.D. in Psychology, Department of Psychology, Hekmat Razavi Institute of Higher Education, Mashhad, Iran.

4- Amirali Hasanzadeh
M.A. Student in Child and Adolescent Social Work, Department of Social Work, Student Research Committee, University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences, Tehran, Iran.

Keywords:
Resilience, Social adaptation, Divorce, Social group work, Educational counseling.
Received: 2024/07/21
Accepted: 2025/04/21

Introduction: The present study was conducted with the aim of investigating the effectiveness of social group work interventions using the educational-counseling method on resilience and social adaptation among the women facing divorce.

Method: The current research was semi-experimental with a pre-test - post-test design and a control group. The statistical population of this research included all the women who applied for divorce in Mashhad in 2023, and 30 people were selected by the purposeful sampling method and were placed in two experimental (15 people) and control (15 people) groups. The experimental group was taught one 90-minute session every week during eight sessions of group work interventions focusing on resilience and adaptability. The research tools included Connor and Davidson's (2003) resilience questionnaire, and Bell's (1961) social adjustment questionnaire, and the method of data analysis in descriptive statistics (mean and standard deviation); Statistical assumptions of Kolmogorov-Smironov test and inferential statistics from multivariate covariance analysis and SPSS version 26 statistical software was used for data analysis.

Findings: Social group work interventions employing the educational-counseling approach significantly impacted resilience and its components—including perceptions of individual competence, trust in personal instincts, positive acceptance of change, self-control (restraint), and spiritual influences. Additionally, these interventions had a notable effect on social adaptation and its dimensions, such as emotional, health-related, familial, occupational, and social adjustment among women at risk of divorce ($p < 0.05$).

Discussion: Considering the effectiveness of social group work intervention using the educational counseling method on improving resilience and social adaptation of women facing divorce, these interventions can be used as an intervention approach for couples in social work clinics and counseling and psychology centers.

Citation: Khodadadzadeh F, Ghojavand G, Talebian Sharif J, Hasanzadeh A. (2025). The effectiveness of social group work interventions using the educational-counseling method on resilience and social adaptation of women facing divorce. refahj. 25(97), : 9
URL: http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-4365-fa.html

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

Extended Abstract

Introduction

Divorce and family breakdown are significant social issues with widespread consequences. Divorce is legally defined as the dissolution of a marital relationship, and its prevalence has been increasing worldwide. In Iran, divorce rates have risen alarmingly. According to the National Organization for Civil Registration, in the first four months of 2023, 199,724 marriages were recorded, while 65,354 divorces occurred, indicating that approximately one in every three marriages ends in divorce. Research suggests that women experience considerable distress post-divorce, facing loneliness, financial hardships, and societal stigmatization, negatively affecting their self-esteem and social relationships. Consequently, these challenges may lower their resilience and social adaptability.

Adaptation refers to an individual's ability to cope with environmental and social changes while maintaining a balance between personal needs and societal expectations. Social adaptation includes successful social interactions, understanding others' needs, and engaging in social activities. Research has shown that divorce can reduce social adaptation and increase feelings of inefficacy. On the other hand, resilience acts as a protective factor, allowing individuals to manage stress and regain psychological equilibrium. Studies indicate that social work interventions can enhance resilience and social adaptation.

Social group work intervention integrates social psychology and sociology to strengthen resilience and adaptability. This approach reduces dependency on others and enhances individuals' ability to tackle challenges. Various studies have demonstrated that social group work interventions improve social behaviors and prevent social harm.

While previous research has explored these effects, the present study differs by employing an educational-counseling approach within social group work intervention and integrating Beck's cognitive-behavioral protocol. The study aims to provide a structured intervention for enhancing the resilience and social adaptability of women at risk of divorce. Accordingly, the hypothesis posits that social group work intervention using an educational counseling approach positively affects resilience and social adaptability among women at risk of divorce.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

Method

This study employed a quasi-experimental design with a pretest-posttest control group framework. The research population comprised women seeking divorce at the Tolou Social Work Clinic in Mashhad in 2023. Using purposive sampling, 30 participants were selected and randomly assigned to experimental (n=15) and control (n=15) groups.

Inclusion criteria included women who had officially filed for divorce, provided informed consent, completed self-report measures, were aged 20-40 years, possessed basic literacy, had a verifiable identity, and had no medical or psychiatric conditions preventing participation. Exclusion criteria included incomplete responses, missing more than two intervention sessions, or concurrent participation in other psychological programs.

Measurement Instruments

1. **Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC; Connor & Davidson, 2003):** This 25-item instrument assesses resilience across five domains: personal competence, trust in instincts, positive acceptance of change, perceived control, and spiritual influences. In Iranian validation studies, it has demonstrated strong reliability (Cronbach's $\alpha = 0.89$).
2. **Bell's Social Adjustment Scale (1961):** The 32-item measure evaluates adjustment across five areas (emotional, health-related, familial, occupational, and social) using a 3-point Likert scale. Iranian studies report internal consistency coefficients ranging from 0.78 to 0.89.

Intervention Protocol

The experimental group received eight 90-minute weekly sessions delivered over 2.5 months, following Beck's (2011) cognitive-behavioral framework. The control group received no intervention during the study period.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

Findins

Descriptive and inferential analyses were performed using SPSS version 26. Normality of data distribution was confirmed through the Kolmogorov-Smirnov test, and homogeneity of variance was verified using Levene's test. The research hypotheses were examined using multivariate analysis of covariance (MANCOVA). The results demonstrated that the intervention significantly enhanced resilience scores in the experimental group (pre-test M = 57.65, post-test M = 64.40), while the control group exhibited a slight decrease. Similarly, social adaptation scores showed significant improvement in the experimental group (pre-test M = 69.62, post-test M = 74.45), confirming the intervention's effectiveness ($p < 0.05$). At the subscale level, the intervention had significant positive effects on personal competence, acceptance of change, and emotional and social adjustment. However, no significant effects were observed for trust in instincts or spiritual influences.

Discussion

The study demonstrates that group social work interventions employing an educational-counseling approach effectively enhance resilience and social adaptation among women at risk of divorce. These findings corroborate existing literature highlighting the efficacy of cognitive-behavioral techniques in resilience-building. The observed improvements in personal competence and acceptance of change indicate that participants acquired practical coping strategies to better manage stressors and enhance adaptive capacities. However, the non-significant effects on spiritual influences suggest future interventions might benefit from incorporating culturally sensitive components to address this dimension of resilience. While contributing valuable insights, this study has several limitations. The exclusive focus on women initiating divorce proceedings limits the generalizability of the findings. Future research should investigate longitudinal outcomes to assess the intervention's sustained effects and examine its applicability across diverse demographic groups, including different socioeconomic backgrounds and cultural contexts.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

Ethical Considerations

This study adhered to ethical principles per the Iranian National Guidelines for Biomedical Research Ethics. Informed consent was obtained, confidentiality was ensured, and participants' well-being was prioritized. Justice in participant selection, and special support for vulnerable groups were also ensured.

Authors' Contributions

All authors equally contributed to the research and manuscript preparation.

Funding Statement

No external funding was received.

Conflict of Interest

The authors declare no conflicts of interest.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

مقدمه

طلاق[1] و ازهم‌پاشیدگی کانون خانواده معضلی اجتماعی است که پیامدهای آن از مشکلات بزرگ جوامع کنونی به شمار می‌رود. طلاق به‌عنوان اجازه قانونی برای جداشدن از یک فرد به‌عنوان همسر یا پایان دادن به طور رسمی و قانونی به یک ازدواج تعریف شده است. در این راستا، میزان طلاق در دهه‌های اخیر در جهان افزایش یافته است و شیوع آن در کشورهای غربی به بیش از ۵۰ درصد می‌رسد. در ایران، میزان طلاق به سطحی نگران‌کننده رسیده است

طبق آمار سازمان ثبت‌احوال کشور، در چهار ماه نخست سال ۱۴۰۲، تعداد ازدواجهای ثبت‌شده ۱۹۹ هزار و ۷۲٤ مورد بوده، درحالی‌که تعداد طلاقها به ٦٥ هزار و ۳٥٤ مورد رسیده است. این آمار نشان می‌دهد که تقریباً از هر سه ازدواج، یکی به طلاق ختم شده است. به‌بیان‌دیگر، در مقابل هر ۱۰۰ ازدواج، حدود ۳۲ مورد طلاق رخ داده است (جوانمرد،۲۰۲۳)

بر اساس مطالعات صورت گرفته در خصوص وضعیت طلاق در بین زوجین، زنان معمولاً آسیب زیادی را به‌واسطه طلاق تجربه می‌کنند. در حقیقت، زنان مطلقه غالباً با طیف وسیعی از چالشها ازجمله تنهایی، انزوا، مشکلات مالی و اجتماعی روبه‌رو می‌شوند. زنان، غالباً با از دست دادن شبکه حمایتی خود پس از طلاق روبرو می‌شوند که این امر منجر به احساس تنهایی و انزوا، کاهش درآمد، افزایش هزینه‌ها و یا تقسیم ناعادلانه اموال در زمان طلاق و نگاه کلیشه‌ای به آنان می‌شود. هم‌چنین عزت‌نفس زنان را تحت‌الشعاع قرار داده و روابط اجتماعی‌شان را مختل می‌کند. درنهایت همه این عوامل می‌تواند سطح تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان را به شکلی منفی تحت‌تأثیر قرار دهد(آسنجرانی و همکاران، ۲۰۱۷؛ سگینو[2] و همکاران، ۲۰۱٦)

از مهم‌ترین نشانه‌های روان سالم و سلامت شخصیت، در افراد سازگاری اجتماعی[3] است

1. Divorce
2. Segino
3. Social Adaption

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

سازگاری به معنای توانایی فرد در انطباق با تغییرات محیطی و اجتماعی است که منجر به تعادل میان نیازهای فردی و انتظارات محیط می‌شود. این سازگاری زمانی مطلوب است که فرد بتواند ضمن حفظ هویت شخصی، اهداف خود را در چارچوب اجتماعی و فرهنگی دنبال کند (راثی و پاچائوری، ۲۰۱۸).

سازگاری اجتماعی به‌عنوان یکی از ابعاد مهم سازگاری، شامل تعاملات موفق در جامعه، درک نیازهای دیگران و فعالیت درزمینه‌های اجتماعی است. مطالعات نشان می‌دهند که طلاق می‌تواند باعث کاهش سازگاری اجتماعی در زنان شود و احساس ناکارآمدی در مقابله با پیامدهای منفی آن را افزایش دهد (وزتی، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر، تاب‌آوری به‌عنوان یک عامل حمایتی، توانایی فرد در مقابله با استرسها و بازگشت به تعادل روانی پس از تجربه شرایط دشوار تعریف می‌شود (والترز، ۲۰۱۵). درزمینه طلاق، تاب‌آوری به زنان کمک می‌کند تا احساسات منفی خود را مدیریت کرده و زندگی جدیدی با معنا ایجاد کنند (رحمانی و همکاران، ۲۰۲۲).

مطالعات داخلی نشان داده‌اند که مددکاری اجتماعی نقش مؤثری در کاهش آسیبهای اجتماعی و افزایش تاب‌آوری افراد دارد. پژوهش عالمی و رسولی (۲۰۲۱) تأکید کرده است که مددکاری اجتماعی با برنامه‌های پیشگیرانه می‌تواند به بهبود رفاه فردی و اجتماعی کمک کند. هم‌چنین، بزمی و ملکی (۲۰۲۰) دریافتند که استفاده از مددکاری اجتماعی در برنامه‌ریزیهای حوزه آسیب‌شناسی اجتماعی، تأثیر چشمگیری در کاهش آسیبهای اجتماعی دارد.

در پژوهشی دیگر، هاشمی نطنزی و قرائت خیابان (۲۰۱۹) اثربخشی مددکاری اجتماعی راه‌حل‌مدار را بر تاب‌آوری نوجوانان بررسی کرده و بهبود معناداری را در گروه آزمایش گزارش کردند. همچنین، ترابی مؤمن و همکاران (۲۰۱۷) نشان دادند که مددکاری اجتماعی گروهی می‌تواند به توانمندسازی روانی و اجتماعی زنان سرپرست خانوار و بهبود وضعیت زندگی آنها کمک کند.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

مطالعات بین‌المللی نیز بر اهمیت مددکاری اجتماعی در سلامت روان و تاب‌آوری تأکید دارند. بلند[1] و همکاران (۲۰۱۷) دریافتند که تمرینهای مددکاری اجتماعی در کاهش مشکلات روانی و ارتقای بهداشت روان مؤثر است. ناتمن شوارتز و گریینن نیز نشان دادند که تاب‌آوری به‌عنوان عاملی کلیدی در برابر استرس و شرایط بحرانی می‌تواند از طریق مهارتهای مددکاری اجتماعی تقویت شود. این یافته‌ها نقش اساسی مددکاری اجتماعی در ارتقای تاب‌آوری و سلامت روان افراد را تأیید می‌کنند.

درمجموع، مرور پژوهشهای پیشین نشان می‌دهد که سازگاری اجتماعی و تاب‌آوری نقش مهمی در بهزیستی روانی افراد، به‌ویژه در گروههای آسیب‌پذیر مانند زنان مطلقه، سالمندان و بیماران روانی دارند. مطالعات متعددی تأثیر مداخلات مددکاری اجتماعی و آموزش مهارتهای اجتماعی را بر بهبود این متغیرها بررسی کرده‌اند. بااین‌حال، پژوهش حاضر تفاوتهایی با تحقیقات پیشین دارد.

درحالی‌که بیشتر مطالعات گذشته به بررسی اثرات این مداخله بر گروههای هدف دیگر و با استفاده از روش مداخله‌ای دیگر پرداخته‌اند، پژوهش حاضر با بهره‌گیری از رویکرد آموزشی-مشاوره‌ای در مددکاری گروهی و پروتکل شناختی رفتاری بِک، به دنبال ارائه راهکاری عملی و هدفمند برای افزایش تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق است. بنابراین فرضیه اصلی پژوهش بر این اساس استوار است که مداخله مددکاری گروهی با روش آموزشی-مشاوره‌ای بر تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق اثربخشی دارد.

1. Bland

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

روش

پژوهش حاضر از نوع نیمه آزمایشی و با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون و با گروه کنترل بود. جامعه آماری این پژوهش شامل همه زنان متقاضی طلاق مراجعه‌کننده به کلینیک مددکاری اجتماعی طلوع شهر مشهد در سال ۱٤۰۲ بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند، تعداد ۳۰ نفر انتخاب و به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند

ملاکهای ورود به پژوهش در این مطالعه شامل زنان متقاضی دادخواست طلاق، تمایل و رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش، تکمیل کامل ابزارهای خودگزارشی، دامنه سنی ۲۰ الی ٤۰ سال، داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن برای تکمیل ابزارهای پژوهشی، داشتن هویت مشخص از قبیل آدرس و یا شماره تماس، نداشتن اختلالات پزشکی و یا روان‌پزشکی که مانع از شرکت در مطالعه شود. ملاکهای خروج از مطالعه نیز شامل وجود نقص در تکمیل ابزارهای خودگزارشی، غیبت بیش از دو جلسه در برنامه مداخلاتی، شرکت در برنامه‌های روان‌شناختی دیگر هم‌زمان با مداخله تحقیق حاضر بود. ابزارهای پژوهش عبارت بودند از

الف) مقیاس تاب‌آوری دیویدسون و کارنر[1]: این پرسشنامه که به‌وسیله کانر و دیویدسون در سال ۲۰۰۳ تدوین و ساخته شد، دارای ۲۵ سؤال است که ۵ زیر مقیاس را می‌سنجد. این زیرمقیاسها شامل تصور از شایستگی فردی (سؤالات ۱۰،۱۱،۱۲،۱٦،۱۷،۲۳،۲٤،۲۵)، تحمل عاطفه (سؤالات ۲۰، ۱۹، ۱۸ ،۱،۵، ۱ ،٤ ، ۷، ٦)، پذیرش مثبت تغییر (سؤالات ۱،۲،٤،۵،۸)، کنترل (سؤالات ۱۳،۲۱،۲۲) و تأثیرات معنوی (سؤالات ۳،۹) است. نحوه جواب‌دهی به سؤالات پرسشنامه کانر و دیویدسون به‌صورت طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (کاملاً مخالفم۱-، مخالفم۲-، نظری ندارم۳-، موافقم٤-، کاملاً موافقم۵-) است و دامنه نمرات کل آن بین (۰ تا ۱۰۰) است. یعنی حداقل نمره آن صفر و حداکثر آن صد است. سازندگان ابزار ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه را ۸۹ درصد گزارش کرده‌اند.

1. Davidson and Corner

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

هم‌چنین ضریب پایایی حاصل از روش بازآزمایی در یک فاصله ٤ هفته‌ای ۸۰ درصد گزارش شده است. در پژوهشی که در خارج از کشور انجام شد با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ پایایی ۰/۸۹ به دست آمد. در ایران برای تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد و پایایی ۰/۸۹ به دست آمد(میرمهدی و رضاعلی، ۲۰۱۹).

هم‌چنین در دیگر مطالعه داخل کشور پایایی ابزار با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاسها و کل ابزار ۰/۹۰ گزارش شده است که حاکی از پایایی قابل‌قبول برای ابزار است(عبدی و همکاران، ۲۰۱۹).

ب) مقیاس سازگاری اجتماعی بل[1]: این مقیاس توسط بل در سال ۱۹٦۱ ساخته شده است و یکی از انواع سازگاریها در میان ۵ نوع سازگاری اجتماعی، عاطفی، بهداشتی، خانوادگی و شغلی بوده و دربرگیرنده ۳۲ عبارت است و قابلیت استفاده برای زنان و مردان را دارد.

این پرسشنامه دارای شیوه نمره‌گذاری لیکرتی ۳ درجه‌ای است و آزمودنیها به هر یک از سؤالات به‌صورت بله، خیر، نمی‌دانم پاسخ می‌دهند و نمرات هر بعد بین صفر تا سی و دو است. نمره سازگاری هر فرد دربرگیرنده مجموع امتیازهایی است که او از پاسخ‌گویی به تمام سؤالات کسب کرده و نمرات پایین‌تر در این مقیاس بیانگر سازگاری مناسب و نمرات بالاتر نمایانگر سازگاری نامناسب آزمودنی است.

بل در سال ۱۹٦۲، در مطالعه‌ای ضریب اعتبار این مقیاس را برای سازگاری اجتماعی ۰/۸۸، عاطفی ۰/۹۱، بهداشتی ۰/۸۱، خانوادگی ۰/۹۱ و شغلی ۰/۹٤ گزارش کرده است. در پژوهش خارج از کشور پایایی پرسشنامه با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸٦ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل‌قبول این ابزار است(گیلاران و همکاران، ۲۰۲۰).

1. Bell

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

در ایران نیز محققان پایایی این مقیاس را با روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ تا ۰/۸۹ گزارش کردند(گل محمدیان و همکاران، ۲۰۱۷).

در ابتدای امر پژوهشگر به اداره بهزیستی و دادگستری شهر مشهد مراجعه و پس از هماهنگی با مسئولان سازمانهای مربوطه برای معرفی به کلینیکهای مددکاری اجتماعی و مراکز مشاوره‌ای که در طرح مداخله طلاق همکاری داشتند معرفی‌نامه دریافت کرد و درنهایت از بین کلینیکها و مراکز مشاوره‌ای به طور قرعه‌کشی یک مرکز (کلینیک مددکاری اجتماعی طلوع) انتخاب و با مدیریت آن مرکز در خصوص اهداف و شیوه عملکرد کار تحقیقی بحث و گفتگو کرد.

پس از دریافت موافقت آنان و با مطالعه و برگزاری جلسه مددکاری گروهی از بین زنان در معرض طلاق (با داشتن دادخواست طلاق) تعداد ۳۰ نفر به‌صورت هدفمند انتخاب و به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) انتخاب شدند.

در ادامه از هر دو گروه آزمایش و کنترل پیش‌آزمون به عمل آمد. گروه آزمایش، مداخلات مددکاری گروهی را در طی دو ماه و نیم در ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای و تواتر هفته‌ای یک جلسه دریافت کردند، ولی افراد حاضر در گروه کنترل هیچ‌گونه آموزشی دریافت نکردند. پس از اتمام آموزشها به گروه آزمایش، پس از دو هفته از همه داوطلبان (گروه آزمایش و کنترل) مجدداً پس‌آزمون به عمل آمد و درنهایت نتایج موردسنجش قرار گرفت.

محتوای جلسات مداخلات مددکاری گروهی بر اساس پروتکل شناختی–رفتاری بک[1] (۲۰۱۱) که در ایران این پروتکل توسط یحیی‌زاده پیرسرایی و همکاران (۲۰۱۷) و قادری و همکاران (۲۰۱۹) انجام‌شده، در جدول ۱ ارائه شده است.

1. Beck

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

جدول ۱. خلاصه جلسات مداخلات مددکاری گروهی بر اساس پروتکل شناختی-رفتاری

جلسه	هدف	خلاصه محتوی جلسه	زمان
اول	آماده‌سازی افراد برای شروع در جلسات مداخله	انجام پیش‌آزمون، مشخص‌کردن اصول کلی، چارچوب و دستورالعمل مداخله-تفصیل مقررات تشکیل جلسات، شناسایی اعضا و مددکار اجتماعی-ارائه تصویر کلی درباره جلسه آینده-تعیین زمان مناسب- تعداد جلسات-تعیین محل مناسب برای تشکیل جلسه آینده-بیان اهداف پژوهش	۹۰
دوم	شناسایی مسائل و مشکلات اعضا	مشخص‌شدن اهداف هر یک از اعضا از حضور در جلسات- مشخص‌شدن مسائل اعضا-مشارکت اعضا در جلسه-تعیین زمان و محل تشکیل جلسات آینده-فرمول بندی اهداف و جمع‌بندی آنها	۹۰
سوم	تمرکز بر توانمندیها و قابلیتها و انگیزه زنان در معرض طلاق	صحبت مختصری پیرامون مشکل-تمرکز بر توانمندیها و قابلیتها و انگیزه‌های زنان در معرض طلاق-پیگیری تکالیف جلسه قبل-تکلیف جلسه آینده: پرسش معجزه‌گر، صحبت پیرامون اهداف مؤثر، جمع‌بندی جلسه	۹۰
چهارم	حذف الگوهای رفتاری آسیب‌زا	صحبت مختصر پیرامون جلسه قبل-پیگیری تکالیف جلسات قبل و بازخورد مناسب به تکالیف صحیح و رفع اشکال تکلیف ناصحیح مشکلات-حذف الگوهای رفتاری تخریب‌کننده- ارائه پرسش معجزه‌گر-ارائه سؤال خاص- برنامه‌ریزی برای اهداف مقیاس‌بندی شده و کاربردی مطابق تواناییهای اعضا و برنامه‌های مربوط بر نقطه نظرات اعضا- جمع‌بندی و تعیین اهداف جلسه بعد.	۹۰
پنجم	عملیاتی‌کردن اهداف تعیین‌شده	پیگیری چگونگی عملیاتی‌کردن اهداف تعیین‌شده توسط اعضا-تأکید بر تواناییها و شایستگیهای گروه-مشخص‌کردن تکلیف اجرای گام‌به‌گام اهداف تعیین‌شده و مقیاس‌بندی شده-مشارکت اعضا	۹۰
ششم	درجه‌بندی میزان دستیابی به اهداف تعیین‌شده	توضیح مختصر جلسات قبل و پیگیری تکالیف جلسات قبل- در نظر گرفتن کارآمدیها و توانمندی خود-اعتقاد به تواناییهای خود در مواجهه با مشکلات آینده-جمع‌بندی	۹۰

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

جلسه	هدف	خلاصه محتوی جلسه	زمان
هفتم	دست‌یابی به روش مشخصی از تغییرات انجام‌شده	پیگیری تکالیف جلسه قبل- آگاهی از توانمندیها و مهارتهای فردی برای ایجاد تغییرات-ارائه تکلیف جلسه بعدی	۹۰
هشتم	پایان گروه	جمع‌بندی مطالب جلسات قبل، مرور تکالیف و تکنیکهای آموخته‌شده در گروه، بحث در مورد چگونگی تعمیم‌دادن دستاوردهای گروه در فضای بیرون و درون زندگی اعضای گروه-قدردانی و تشکر از اعضای گروه برای شرکت در جلسات	۹۰

منبع: بک، ۲۰۱۱

درنهایت داده‌ها با آزمون تحلیل کواریانس و در قالب نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در این بخش به بررسی یافته‌های پژوهش پرداخته شده است که در بخش آمار توصیفی متغیرهای جمعیت‌شناسی، جنسیت جامعه موردتحقیق و سپس نرمال‌بودن توزیع نمرات از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرونف بررسی شده و به‌منظور بررسی رعایت پیش‌فرض تساوی واریانس متغیرها از آزمون لوین استفاده شده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار متغیر تاب‌آوری و ابعاد آن و سازگاری و ابعاد آن در پیش‌آزمون و پس‌آزمون

متغیر پژوهش		گروه	میانگین پیش‌آزمون	انحراف معیار پیش‌آزمون	میانگین پس‌آزمون	انحراف معیار پس‌آزمون	تفاضل میانگینها
متغیر تاب‌آوری و مؤلفه‌های آن	تصور از شایستگی فردی	آزمایش	۱۸/۵۰	٤/٤۷۸	۲۱/۱۵	٤/۷۱٦	۲/٦۵
		کنترل	۱۷/۵۵	٤/۹۷۹	۱٦/۲۵	٤/۳۱۵	-۱/۳
	اعتماد به غرایز فردی	آزمایش	۱۵/۱۰	٤/۲۵٤	۱۵/۹۵	۳/۸۰٤	۰/۸۵
		کنترل	۱٤/٦۵	۲/۷۰۰	۱٤/۲۵	٤/۳۵۱	-۰/٤
	پذیرش مثبت تغییر	آزمایش	۱۱/۵۰	۲/۹۸۲	۱۳/۹۵	۲/۳۲۸	۲/٤۵
		کنترل	۱۱/۰۵	۳/٦٦۳	۱۱/۲۰	۱/٦۷۳	۰/۱۵
	کنترل (مهارگری)	آزمایش	٦/٦۵	۲/۲۰۷	۷/۱۵	۲/٦٤۱	۰/۵
		کنترل	٦/۷۵	۲/۲٦۸	٦/۳۵	۲/۷۵۸	-۰/٤
	تأثیرات معنوی	آزمایش	۵/۹۰	۱/۷٤٤	٦/۲۰	۱/٤۷۳	۰/۳
		کنترل	٦/۳۵	۱/٤۹٦	۵/۹۵	۱/٤۳۲	-۰/٤
	تاب‌آوری (کل)	آزمایش	۵۷/٦۵	۱۲/٤۸۷	٦٤/٤۰	۱۱/۷۲۷	٦/۷۵
		کنترل	۵٦/۳۵	۱۱/۲۳٦	۵٤/۰۰	۱۱/۳۸۸	-۲/۳۵
متغیر سازگاری اجتماعی و مؤلفه‌های آن	سازگاری عاطفی	آزمایش	۱۲.٦۵	۲.۹۸۲	۱۳.۹۵	۲.۳۲۸	۱.۳
		کنترل	۱۰.۰۵	۳.٦٦۳	۱۲.۲۰	۱.٦۷۳	۲.۱۵
	سازگاری بهداشتی	آزمایش	۵.۹۷	۱.۷٤٤	٦.۲۰	۱.٤۷۳	۰.۲۳
		کنترل	٦.۳۵	۱.٤۹٦	۵.۹۵	۱.٤۳۲	-۰.٤
	سازگاری خانوادگی	آزمایش	۱۵.۱۲	٤.۲۵٤	۱۵.۹۵	۳.۸۰٤	۰.۸۳
		کنترل	۱٤.۲۵	۲.۷۰۰	۱٤.٦۵	٤.۳۵۱	۰.٤
	سازگاری شغلی	آزمایش	٦.٦۵	۲.۲۰۷	۷.۱۵	۲.٦٤۱	۰.۵
		کنترل	٦.۷۵	۲.۲٦۸	۷.۳۵	۲.۷۵۸	۰.٦
	سازگاری اجتماعی	آزمایش	۱۸.۵۰	٤.٤۷۸	۲۱.۱۵	٤.۷۱٦	۲.٦۵
		کنترل	۱۷.۵۵	٤.۹۷۹	۱٦.۲۵	٤.۳۱۵	-۱.۳
	سازگاری کلی	آزمایش	٦۹.٦۲	۱۲.٤۸۷	۷٤.٤۵	۱۱.۷۲۷	٤.۸۳
		کنترل	۵۹.۱٤	۱۱.۲۳٦	٦۱.۷۳	۱۱.۳۸۸	۲.۵۹

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

نتایج نشان داد که میانگین نمره تاب‌آوری در گروه آزمایش از ۵۷/۶۵ در پیش‌آزمون به ٦٤/٤٠ در پس‌آزمون افزایش یافت (٦/٧٥ نمره)؛ درحالی‌که در گروه کنترل از ٥٦/٣٥ به ٥٤ کاهش یافت (۲/۳۵ نمره). تصور از شایستگی فردی در گروه آزمایش ۲/٦٥ نمره افزایش داشت، اما در گروه کنترل کاهش یافت. اعتماد به غرایز فردی در گروه آزمایش ۰/۸۵ نمره افزایش و در گروه کنترل ۰/٤ نمره کاهش یافت. پذیرش مثبت تغییر در گروه آزمایش ۲/٤٥ نمره افزایش یافت، درحالی‌که در گروه کنترل تغییر چندانی نداشت. بعد کنترل در گروه آزمایش ۰/۵ نمره افزایش و در گروه کنترل ۰/٤ نمره کاهش نشان داد. تأثیرات معنوی نیز در گروه آزمایش ۰/۳ نمره افزایش و در گروه کنترل ۰/٤ نمره کاهش داشت.

درزمینه سازگاری اجتماعی، میانگین نمره گروه آزمایش از ٦٩/٦٢ به ٧٤/٤٥ افزایش یافت (٤/٨٣ نمره)، درحالی‌که در گروه کنترل از ٥٩/١٤ به ٦١/٧٣ رسید (۲/۵۹ نمره افزایش). سازگاری عاطفی، سازگاری خانوادگی و سازگاری شغلی در گروه آزمایش افزایش نشان دادند، درحالی‌که در گروه کنترل تغییرات کمتری مشاهده شد. این نتایج تأثیر مثبت مداخلات مددکاری گروهی بر تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق را تأیید می‌کند.

جدول ۳: نتایج تحلیل مانکوا بر میانگین اختلاف نمرات پیش و پس‌آزمون مؤلفه‌های تاب‌آوری

نام آزمون	مقدار	F	درجات آزادی فرضیات	درجات آزادی خطا	مقدار احتمال (p)	مجذور اتا	توان آزمون
اثر پیلایی	۰/۵۲٦	٦/٤٣	۵	۲۹	۰/۰۰۱	۰/۵۲٦	۰/۹۰
لامبدای ویلکز	۰/٤٧٤	٦/٤٣	۵	۲۹	۰/۰۰۱	۰/۵۲٦	۰/۹۱
اثر هتلینگ	۱/۱۰	٦/٤٣	۵	۲۹	۰/۰۰۱	۰/۵۲٦	۰/۹۲
بزرگ‌ترین ریشه روی	۱/۱۰	٦/٤٣	۵	۲۹	۰/۰۰۱	۰/۵۲٦	۰/۹۱

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

همان‌طور که در جدول (۳) ملاحظه می‌شود سطوح معناداری تمامی آزمونها بیان‌گر آن هستند که بین دو گروه حداقل ازلحاظ یکی از سطوح تاب‌آوری تفاوت معنادار مشاهده می‌شود (P<۰/۰۰۱، F=٦/٤٣)؛ بنابراین این فرضیه تأیید می‌شود. میزان تفاوت یا تأثیر برابر با ۰.۵۲٦ است. به‌عبارت‌دیگر ۵۲.٦ درصد تفاوتهای فردی در نمرات مؤلفه‌های تاب‌آوری گروه آزمایش مربوط به مداخلات مددکاری گروهی است.

جدول ٤: نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره برای بررسی تأثیر مداخلات مددکاری اجتماعی گروهی بر تاب‌آوری و مؤلفه‌های آن در زنان در معرض طلاق در مرحله پس‌آزمون

متغیر		مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار احتمال (p)	میزان تأثیر
تصور از شایستگی فردی	پیش‌آزمون	۱۳/۰۰۹	۱	۱۳/۰۰۹	۰/٦۹۳	۰/٤۱۱	۰/۰۲۱
	گروه	۱۹۵/۹٤	۱	۱۹۵/۹٤	۱۰/٤۳	۰/۰۰۳	۰/۲٤۰
اعتماد به غرایز فردی	پیش‌آزمون	٤٦/٤۸	۱	٤٦/٤۸	۳/۲٦	۰/۰۸۰	۰/۰۹۰
	گروه	۲۵/۳۳	۱	۲۵/۳۳	۱/۷۸	۰/۱۹۱	۰/۰۵۱
پذیرش مثبت تغییر	پیش‌آزمون	۲۰/۲٤	۱	۲۰/۲٤	٦/۰۲۸	۰/۰۲۰	۰/۱۵٤
	گروه	۷۰/۵۵	۱	۷۰/۵۵	۲۱/۰۱۲	۰/۰۰۰	۰/۳۸۹
کنترل	پیش‌آزمون	۱/۸۳	۱	۱/۸۳	۰/۳۰٦	۰/۵۸٤	۰/۰۰۹
	گروه	۱/۹۲	۱	۱/۹۲	۰/۳۲۰	۰/۰۰٤	۰/۰۱۰
تأثیرات معنوی	پیش‌آزمون	۱/۹۸	۱	۱/۹۸	۱/۰۱۲	۰/۳۲۰	۰/۰۳۰
	گروه	۰/٤٦۰	۱	۰/٤٦۰	۰/۲۳٦	۰/٦۳۰	۰/۰۰۷

همان‌طور که در جدول (٤) نشان داده شده است بین دو گروه ازلحاظ معناداری مؤلفه‌های تاب‌آوری فقط در مؤلفه‌های تصور از شایستگی فردی، پذیرش مثبت تغییر و کنترل تفاوت معنادار وجود دارد.

لذا مداخلات مددکاری گروهی توانسته است تصور از شایستگی فردی، پذیرش مثبت و کنترل زنان در معرض طلاق را افزایش دهد. اما روی مؤلفه‌های اعتماد به غرایز فردی و تأثیرات معنوی تأثیرگذار نبوده است.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

جدول ۵: نتایج مانکوا بر میانگین اختلاف نمرات پیش و پس‌آزمون مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی

نام آزمون	مقدار	آماره F	درجات آزادی فرضیات	درجات آزادی خطا	مقدار احتمال (p)	مجذور اتا	توان آزمون
اثر پیلایی	۰/۵۴۸	۱۳/۳۳۴	۸	۳۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴۸	۰/۹۱
لامبدای ویلکز	۰/۴۵۲	۱۳/۳۳۴	۸	۳۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴۸	۰/۹۳
اثر هتلینگ	۱/۲۱۲	۱۳/۳۳۴	۸	۳۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴۸	۰/۹۲
بزرگ‌ترین ریشه روی	۱/۲۱۲	۱۳/۳۳۴	۸	۳۳	۰/۰۰۱	۰/۵۴۸	۰/۹۱

همان‌طور که در جدول (۵) ملاحظه می‌شود سطوح معناداری تمامی آزمونها بیان‌گر آن هستند که بین دو گروه حداقل ازلحاظ یکی از مؤلفه‌های سازگاری تفاوت معنادار مشاهده می‌شود (P<۰/۰۰۱، F=۱۳/۳۳)؛ بنابراین این فرضیه تأیید می‌شود. میزان تفاوت یا تأثیر برابر با ۰/۵۴۸ است. به‌علاوه دیگر ۵۴/۸ درصد تفاوتهای فردی در نمرات مؤلفه‌های سازگاری گروه آزمایش مربوط به مداخلات مددکاری گروهی است.

جدول ٦: نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره برای بررسی تأثیر مداخلات مددکاری گروهی بر سازگاری و مؤلفه‌های آن در زنان در معرض طلاق مرحله پس‌آزمون

متغیر		مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	مقدار احتمال (p)	میزان تأثیر
سازگاری	پیش‌آزمون	۹۳۷/۱۷	۱	۹۳۷/۱۷	۱۳/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۲۷۹
عاطفی	گروه	۲۱۳۴/۲۴	۱	۲۱۳۴/۲۴	۳۰/۸۱	۰/۰۰۰	۰/۴۶۸
سازگاری	پیش‌آزمون	۶۳۰/۵۱	۱	۶۳۰/۵۱	۸/۰۷۲	۰/۰۰۷	۰/۱۸۷
بهداشتی	گروه	۳۵۷/۹۵	۱	۳۵۷/۹۵	۴/۵۸	۰/۰۳۹	۰/۱۱۶
سازگاری	پیش‌آزمون	۳۰۰/۱۵	۱	۳۰۰/۱۵	۲/۸۳۵	۰/۰۰۱	۰/۰۷۵
خانوادگی	گروه	۹۴/۰۳	۱	۹۴/۰۳	۰/۰۸۹	۰/۰۲۶	۰/۰۰۳
سازگاری	پیش‌آزمون	۹۴/۲۱۷	۱	۹۴/۲۱۷	۱۵/۶۲	۰/۰۶۲	۰/۱۱۹
شغلی	گروه	۳۱۷/۴۵	۱	۳۱۷/۴۵	۲۹/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۴۲۶
سازگاری	پیش‌آزمون	۸۵/۴۰۹	۱	۸۵/۴۰۹	۷/۵۰۳	۰/۰۱۵	۰/۱۶۷
اجتماعی	گروه	۲۰۱۲/۴۵	۱	۲۰۱۲/۴۵	۲۱/۸۸	۰/۰۴۵	۰/۲۱۹

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

همان‌طور که در جدول (٦) نشان داده شده است بین دو گروه ازلحاظ معناداری مؤلفه‌های سازگاری در سطح مؤلفه‌های موردمطالعه تفاوت معنادار وجود دارد. لذا مداخلات مددکاری گروهی توانسته است ابعاد سازگاری زنان در معرض طلاق را افزایش دهد. درنهایت نتایج مداخلات مددکاری گروهی توانسته است ابعاد سازگاری و تاب‌آوری زنان در معرض طلاق را افزایش دهد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده می‌توان گفت که فرضیه‌های ۱ و ۲ پژوهش تأیید می‌شوند.

بحث

یافته‌های پژوهش نشان داد که مداخلات مددکاری گروهی تأثیر معناداری بر تصور از شایستگی فردی (میانگین گروه آزمایش: ۲۰.۹۸، گروه کنترل: ١٦.٤٢، F=١١.٤١٦، P<۰.۰۵) و پذیرش مثبت تغییر (میانگین گروه آزمایش: ۱۳.۸۹۱، گروه کنترل: ۱۱.۲۵۹، F=۲۰.۰۹۵، P<۰.۰۵) داشته است، به‌طوری‌که نمرات این مؤلفه‌ها در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل افزایش یافت. در مقابل، تأثیر معناداری بر اعتماد به غرایز فردی (F=۹.۷٤۲، P>۰.۰۵)، کنترل (مهارگری) (F=۱.۰۱۸، P>۰.۰۵) و تأثیرات معنوی (F=۰.۸۲۲، P>۰.۰۵) مشاهده نشد.

این نتایج نشان می‌دهد که مداخلات مددکاری گروهی برخی ابعاد تاب‌آوری را تقویت کرده، اما در سایر مؤلفه‌ها تغییر معناداری ایجاد نکرده است. این یافته‌ها با یافته‌های پژوهش عالمی و رسولی (۲۰۲۱)، لیاس[1] و همکاران (۲۰۱۸) و بزمی حاجی خواجه لو (۲۰۲۰) همسو بوده است. مداخلات مددکاری گروهی با بهره‌گیری از تکنیکهای شناختی-رفتاری موجب افزایش تصور از شایستگی فردی در زنان در معرض طلاق شد. این مداخلات، از طریق شناسایی افکار خودکار منفی و تحریفهای شناختی و جایگزینی آنها با افکار منطقی

1. Ilias

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

(جلسات چهارم و پنجم)، به زنان کمک کرد تا درک بهتری از توانمندیهای خود پیدا کنند و اعتماد بیشتری به قابلیتهای فردی خود داشته باشند.

هم‌چنین، آموزش مهارتهای مقابله‌ای (جلسات ششم و هفتم) باعث شد این زنان به جای انفعال، درماندگی و نشخوار فکری، از راهبردهای مسئله‌مدار برای کاهش استرس و حل مشکلات خود استفاده کنند. این روند درنهایت موجب تقویت استحکام شخصی، افزایش تاب‌آوری، کاهش اثرات منفی هیجانات و بهبود سلامت روانی آنان شد.

در مورد اعتماد به غرایز فردی، نتایج پژوهش نشان داد که بین گروه آزمایش و گروه کنترل تفاوت معناداری وجود ندارد ($F=9.742$، $P>0.05$). این موضوع ممکن است به بی‌ثباتی عاطفی و روانی زنان در معرض طلاق مربوط باشد، چراکه این زنان معمولاً به دلیل فشارهای عاطفی، توانایی تصمیم‌گیری قاطع و اعتماد به قضاوتهای شخصی خود را از دست می‌دهند. شدت هیجانات متناقض، تغییرات ناگهانی در خلق‌وخو و واکنشهای سریع و تکانشی از ویژگیهای این گروه است که می‌تواند مانع از افزایش اعتماد آنها به غرایز فردی شود.

از سوی دیگر، پذیرش مثبت تغییر در گروه آزمایش به طور معناداری افزایش یافت ($F=20.095$، $P<0.05$) که نشان‌دهنده تأثیر مثبت مداخلات مددکاری گروهی در افزایش انعطاف‌پذیری شناختی و هیجانی زنان است. این یافته نشان می‌دهد که افراد تاب‌آور می‌توانند از عواطف مثبت برای عبور از شرایط نامطلوب استفاده کنند و پذیرش تغییرات را به‌عنوان یک مهارت کلیدی در مواجهه با چالشهای زندگی بیاموزند. در مورد کنترل (مهارگری) و تأثیرات معنوی، نتایج تفاوت معناداری را نشان نداد ($F=1.018$ و $F=0.822$، $P>0.05$). کنترل به توانایی مدیریت شرایط استرس‌زا و دستیابی به تعادل روانی در برابر مشکلات اشاره دارد.

به نظر می‌رسد که مدت‌زمان مداخلات مددکاری گروهی برای ایجاد تغییر در این

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

بعد کافی نبوده است، یا این‌که زنان برای کنترل احساسات خود به تمرینهای مستمر و طولانی‌تری نیاز دارند. تأثیرات معنوی نیز که می‌تواند به‌عنوان یک سپر حمایتی در برابر استرسهای زندگی عمل کند، احتمالاً به دلیل متغیربودن میزان اعتقادات و باورهای مذهبی و معنوی زنان، تغییر محسوسی را در این دوره تجربه نکرده است. علاوه بر این، یافته‌ها نشان داد که مداخلات مددکاری گروهی تأثیر معناداری بر ابعاد مختلف سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق داشته است.

نتایج تحلیل کوواریانس چندراهه نشان داد که سازگاری عاطفی در گروه آزمایش به طور معناداری افزایش یافته است (F=٦.٣٨، P<٠.٠٥) که نشان می‌دهد این مداخلات توانسته‌اند توانایی زنان را در مدیریت احساسات و برقراری روابط عاطفی مؤثر بهبود بخشند. هم‌چنین نظم‌پذیری (F=٤.٩١، P<٠.٠٥) و سازگاری خانوادگی (F=٠.٠١٧، P<٠.٠٥) نیز در گروه آزمایش نسبت به گروه کنترل افزایش معناداری داشت که بیانگر تأثیر این مداخلات در بهبود روابط خانوادگی و تعادل رفتاری در مواجهه با شرایط استرس‌زا است. س

ازگاری شغلی (F=٠.٣٨، P<٠.٠٥) و سازگاری اجتماعی (F=٤.١٨،P<٠.٠٥) نیز به طور معناداری در گروه آزمایش بهبود یافت که نشان می‌دهد این زنان پس از شرکت در جلسات مددکاری گروهی، توانایی بیشتری در برقراری تعاملات اجتماعی مؤثر، انطباق با شرایط کاری و ایفای نقشهای اجتماعی پیدا کرده‌اند.

یافته‌ها این تحقیق با یافته‌های افتخاری و همکاران (۲۰۲۱)، کوپر و همکاران[1] (۲۰۱۵) و بهرامی و عادلیان راسی (۲۰۱۹) همسو بوده است. در تبیین این فرضیه می‌توان بیان کرد که شناخت و استفاده از مداخلات مددکاری گروهی به زنان در معرض طلاق کمک می‌کند تا با کنترل مناسب استرسهای محیط زندگی خود، از اختلالات روانی پیشگیری کنند. هم‌چنین با کنترل نظم‌پذیری، سازگاری اجتماعی در زنان در معرض طلاق افزایش می‌یابد.

1 Couper & et al

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

افزایش سازگاری در ابعاد مختلف، احساس تسلط بر محیط را به زنان در معرض طلاق می‌دهد. با آموزش مهارتهای سازگاری، زنان در معرض طلاق از عناصر شناختی-عاطفی و هم‌چنین از تواناییهای خود را رابطه با دیگران آگاه شده و با داشتن تعادل روانی بهتر می‌توانند بر مشکلات زندگی فائق آیند. از طرفی دیگر، زنان در معرض طلاق با کسب مهارتهای مددکاری گروهی قادر خواهند بود تا میزان سازگاری بهداشتی خود را با محیط افزایش دهند و احساس ارزشمندی و توانابودن می‌کنند. هرچه زنان در معرض طلاق تسلط بیشتری بر هیجانات خود داشته باشند مشکلات کمتری در محیط تجربه می‌کنند، چراکه مهارتهای مربوط به مددکاری گروهی است که فرد با توجه به موقعیت، ارزیابی جدی و دقیق از احساسات خود، به کار می‌گیرد. این مطالعه دارای محدودیتهایی نیز است.

نتایج پژوهش حاضر مخصوص زنان در معرض طلاق انجام شده است و لذا نتایج این تحقیق را نمی‌توان به سایر گروهها تعمیم داد. با توجه به اثربخشی مداخله مددکاری گروهی بر بهبود تاب‌آوری و سازگاری اجتماعی زنان در معرض طلاق، این مداخلات می‌تواند به‌عنوان رویکرد مداخلاتی برای زوجین در کلینیکهای مددکاری اجتماعی و مراکز مشاوره‌ای و روان‌شناسی مورداستفاده قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

بر اساس مجموعه قوانین، دستورالعملها و راهنماهای اخلاق در پژوهشهای زیست‌پزشکی ایران (۲۰۱۲)، ما در این پژوهش به اصول اخلاقی لازم پایبند بودیم. طبق فصل دوم، بند ۲.۱، رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان را دریافت کردیم و آنها را از اهداف، روشها و خطرات پژوهش به‌طور کامل آگاه ساختیم.

همچنین مطابق با فصل سوم، بند ۳.۲، محرمانگی و حریم خصوصی اطلاعات شرکت‌کنندگان را حفظ کردیم. در فصل چهارم، بند ٤.١، طراحی پژوهش به‌گونه‌ای بود که

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

هیچ آسیبی به شرکت‌کنندگان وارد نشد. در فصل پنجم، بند ۵.۱، رعایت عدالت در انتخاب شرکت‌کنندگان و توزیع منصفانه خطرات و مزایا را تضمین کردیم. درنهایت، مطابق با فصل ششم، بند ٦.١، از گروههای آسیب‌پذیر (زنان متقاضی طلاق) که گروه هدف این پژوهش بودند حمایت ویژه‌ای به عمل آوردیم.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان در تهیه مقاله به طور برابر مشارکت داشته‌اند.

منابع مالی

برای این مقاله از شخص و یا سازمانی حمایت مالی دریافت نشده است.

تعارض منافع

تضاد منافعی بین نویسندگان وجود ندارد.

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

- Abdi, F., Banijamli, S., Ahadi, H., & Koushki, s. (2019). Psychometric properties of of Resilience scale (CD-RISC) among women with breast cancer [Research]. ***Journal of Research in Psychological Health***, 13(2), 81-99. https://doi.org/10.52547/rph.13.2.81 (In Persian)

- Alemi, N., & Rasooli, S. E. (2021). The role of social work and its impact on society from social harms and solving problems. ***The 9th National Scientific Research Conference on Psychology and Educational Sciences***, https://civilica.com/doc/1249174 (In Persian)

- Amani, Z., Zahrakar, K., & Kiamanesh, A. (2019). The Identification of the Consequences of Parents' Divorce on Children: A Qualitative Study. ***The Women and Families Cultural-Educational***, 14(47),59-81. https://cwfs.ihu.ac.ir/article_204686_346a9e6c01ef3ed544105862bc91e827.pdf (In Persian)

- Asanjarani, F., Jazayeri, R., Fatehizade, M., Etemadi, O., & De Mol, J. (2017). Effectiveness of Fisher's Rebuilding After Divorce Seminar on Post-Divorce Adjustment and Satisfaction with Life in Divorced Women [Research]. ***Quarterly Journal of Social Work***, 6(2), 5-13. http://socialworkmag.ir/article-1-314-en.html (In Persian)

- Bazmi, A., & Maleki, A. (2021). The role of social work in reducing social harms (case study of vulnerable groups in Gilan urban society). ***Journal of Social Geography Research***, 9(36), 150-175. http://gilan.jrl.police.ir/article_95727_22758f23b244402858dcdea715c0e210.pdf (In Persian)

- Beck, J. S. (2011). ***Cognitive Behavior Therapy***. London: The Guilford Press.

- Bland, R., Drake, G., & Drayton, J. (2017). ***Social work practice in mental health: An introduction***. Routledge.

- Couper, J., Collins, A., Bloch, S., Street, A., Duchesne, G., Jones, T., &et al.(2015). Cognitive Existential Couple Therapy (CECT) in men and partners facing localised prostate cancer: a randomised controlled trial. ***BJU Int. 115 Suppl*** 5:35 –45. https://doi.org/10.1111/bju.12991

- Eftekhari Afshar, R., Heidari, H., & Davoodi H. (2022). Effects of Cognitive -Existential Therapy on Individual -Social Adjustment and Resilience in Women Exposed to Divorce, ***MEJDS***, 14(12), 1-6. http://dx.doi.org/10.29252/mejds.0.0.161 (In Persian)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

- Farid Bahrami, Adelian Rasi, Hamida. (2018). The application of group social work intervention with a duty-oriented model in reducing the tendency to risky behaviors of working children. ***Social work research journal***, fifth year, number 20, summer; 126-83. https://doi.org/10.22054/rjsw.2021.48757.365

- Golmohammadian, M., Nazari, H., & Parvaneh, A. (2017). Effectiveness of group logo therapy on death anxiety and social adjustment of elderly men. ***Aging Psychology***, 2(3), 175-167. https://jap.razi.ac.ir/article_615_c0ec96d37651ae20d141fd51d8e8753d.pdf (In Persian)

- Guilaran, J., de Terte, I., Kaniasty, K., & Stephens, C. (2020). Social adjustment in New Zealand and Philippine emergency responders: A test of main and moderating effects of received social support. ***Australasian Journal of Disaster and Trauma Studies***, 24(2), 77-88. https://mro.massey.ac.nz/handle/10179/69074

- Hashemi Natanzi, F. S., & Gharaat khiaban, M. (2019). Effectiveness of social group work based on solution-focused on adolescents' resilience. ***Journal of Social Work Research***, 6(19), 131-165. https://doi.org/10.22054/rjsw.2020.51382.396 (In Persian).

- Hashemi Nazari, F., & Qiraat Khayban, M. (2019). The effectiveness of group social work with a solution-oriented approach on promoting adolescent resilience, ***Journal of Social Work***, 6(19), 131-165. https://doi.org/10.22054/rjsw.2020.51382.396

- Ilias, K., Cornish, K., Kummar, A. S., Park, M. S. A., & Golden, K. J. (2018). Parenting stress and resilience in parents of children with autism spectrum disorder (ASD) in Southeast Asia: A systematic review. ***Frontiers in psychology***, 9, 280. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00280

- javanmard, k. (2024). Etiology of Divorce Based on the Lived Experience of Divorced Couples (Case Study: Khorramabad City). ***Journal of Information and Communication Technology***, 8(3), 167-194. https://jour.aicti.ir/en/Article/46561/FullText (In Persian)

- Mirmahdi, S. R., & Razaali, M. (2019). The Effectiveness of Mindfulness-based Cognitive Therapy on Resilince, Emotion Regulation and Life Expectancy among Women with Diabetes2. ***Health Psychology***, 7(28), 167-183. https://doi.org/10.30473/hpj.2019.40990.4049 (In Persian)

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

- Pyrsrayy, H. Y., Shokri, K., & Rashid, F. (2017). The influence of group social work intervention with cognitive behavioral approach on mental health of divorced women. ***Quarterly Journal of Social Work***, 6(3), 14-21. http://socialworkmag.ir/article-1-192-en.html (In Persian)

- Qaderi Bagajan, K., Yousefi, N., Akbari, S., & Sadeghi, R. (2019). Effectiveness of group interpersonal psychotherapy on increasing the resiliency of disabled children's mothers. ***Quarterly Journal of Social Work***; 8 (3), 12-19. http://socialworkmag.ir/article-1-330-en.html (In Persian)

- Rahmani, F., Sohrabi Smrud, F., Asadzadeh, H., & Nasrollahi, B. (2022). Investigating the Effectiveness of Positive Thinking Group Therapy on Alexithymia, Resilience, and Mental Well-Being of Divorced Women [Original Research Article]. ***Middle Eastern Journal of Disability Studies***, 12(0), 163-163. http://jdisabilstud.org/article-1-2175-en.html (In Persian)

- Rathi, P., & Pachauri, J. (2018). Problems faced by divorced women in their pre and post-divorce period: A sociological study with reference to District Meerut. ***Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry***, 7(1), 207-212. http://www.phytojournal.com/archives/2018/vol7issue1/PartC/6-6-234-823.pdf

- Saggino, A., Martino, M., Balsamo, M., Carlucci, L., Ebisch, S., Innamorati, M., Picconi, L., Romanelli, R., Sergi, M. R., & Tommasi, M. (2016). Compatibility quotient, and its relationship with marital satisfaction and personality traits in Italian married couples. ***Sexual and Relationship Therapy***, 31(1), 83-94. https://doi.org/10.1080/14681994.2015.1070952

- Torabi Momen, E., Raheb, G., Ali Pour, F., & Biglarian, A. (2017). The Effectiveness of Group Social Work Intervention With Developmental Approach on Psychosocial Empowerment of Female-Headed Households [Original]. ***Archives of Rehabilitation***, 18(3), 242-253. https://doi.org/10.21859/jrehab-1803242 (In Perisan)

- Vezzetti, V. C. (2016). New approaches to divorce with children: A problem of public health. ***Health Psychology Open***, 3(2), 2055102916678105. https://doi.org/10.1177/2055102916678105

- Walters, P. (2015). The problem of community resilience in two flooded cities: Dhaka 1998 and Brisbane 2011. ***Habitat International***, 50, 51-56. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2015.08.004

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

- Yahyazadeh, H., & Naderi Malek, Z. (2016). The effectiveness of group social work intervention with a cognitive-behavioral approach on resilience: A case study of female-headed households supported by the Imam Khomeini Relief Committee in Qom Province. ***Journal of Social Work Research***, 3(9), 107-139. https://doi.org/10.22054/rjsw.2016.9258

[Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1]

[DOI: 10.32598/refahj.25.97.4573.1] [Downloaded from refahj.uswr.ac.ir on 2026-11-29]